

זעת חכמים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 300 פרשת וישלח שבת קודש ט"ו כסליו תש"פ (14 בדצמבר 2019 למנינים)

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

בס"ד

כניסה	16:17	17:17	ר"ת
תל-אביב	16:21*	17:16	17:51
ירושלים	16:05	17:15	17:55
חיפה	16:19	17:19	17:48
באר שבע	16:01	17:52	17:52

*לנוהגים 40 דק' 16:01

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב שליט"א

גילתה ליעקב את הסוד של התרפים, אבל התוצאה קשה. והפסוק אומר "ותמת רחל, ותקבר בדרך אפרתה, היא בית לחם".

כיצד יש להיזהר בכיבוד הורים? הנה ראובן נכשל בזה שבבלבל יצועי אביו, ולקח והוציא את המיטה של יעקב, ונענש בעונש חמור שהפסיד את הבכורה, הכהונה והמלכות. כהונה עבר ללוי, מלכות ליהודה והבכורה ליוסף. וכל זה בעבור שראובן התפרץ והכניס עצמו למקום שלא שייך לו. ומבואר בגמרא (סכת טו) כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, ועם כל זה מבואר בגמרא שם שעל פי השכינה שבמיטתו, ידע יעקב אבינו היכן להכנס. וגם היום בזמנינו עם כל ירידת הדורות מבואר בהלכה (ענין לבינו הבן א"ט חי אורח חיים סימן רפ) סימן עמוד אש בביתו של אדם, שהוא סימן להתפשטות אור וקדושת השכינה. ע"ש. ומצד כיבוד הורים היה אסור בהחלט להתערב במקום קדוש כזה. החכם אינו סקרן, ולא מפוזר, ולא רואים עליו כוחניות, קלות ראש, זלוול באחרים, ואדרבא להיפך, מכח החכמה הוא שוקל כל מלה שמוציא מפיו, ונוזהר בכל מעשה היוצא מתחת ידו, ומכח החכמה מרבה בחסד, בעין טובה, רוח נמוכה ונפש שפילה, ומקדש שם שמים, והחכמה תחיה בעליה.

כיצד מגיעים לכך? כל יהודי, איש ואשה, צריכים לעשות תכנית עבודה רוחנית לכל השנה, כמו שעושים עבור צרכי הגוף ודואגים לפרנסה, לבית ולטיפול בבריאות, כך ממש בדיק ברוחניות. אשרי האיש שעושה לעצמו עבודה רוחנית יומית, שבועית, חודשית ושמית. היכן מתפלל יום יום? כיצד מתקדם בשיעורי תורה? איזה נושאים ביהדות הוא לומד בשנת תשע"ה? וכן האשה, לאיזה שיעור שבועי יש ללכת כדי להתחזק? איזה ספר מחזק את הבית והמשפחה? כיצד לחמם את הבית בגשמיות ורוחניות לשמחה ואהבה וחינוך ודוגמא אישית? תכניות אלו מסלקים מאתנו את הסקרנות החיצונית המיותרת ודואגים למשפחה ולנשמה, כמו שכתוב בפרשה על יעקב אבינו "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות" והתוצאה לבסוף "ויקרא לו אל אלוקי ישראל".

ולא להרוג ולא לשפוך דם ולא כלום, והיה המחנה הנשאר לפליטה. וכדברי הרמב"ן בתחילת הפרשה, לתפילה, ולדורון, ולהצלה בדרך מלחמה, לברוח ולהנצל.

ובמדרש רבה (פרשה עה אות טו) מובא על גדולי ישראל ומנהיגי הדור שכשהיה להם צורך להיפגש עם הגויים, היו מעיינים בפרשת וישלח ויודעים כיצד להסתדר ולסגור את הבעיות עם הגויים בדרכי נועם ובשפת התורה. ומבואר בספורנו בפרשה, שבזמן חרבן בית שני, אם הבריונים היו מקשיבים לדעת תורה, לא היה נחרב בית המקדש!!! החרבן קרה בגלל הבריונים ועמי הארץ שהשתמשו בכח ולא במח, ולא בחכמת התורה (כמבואר במגלה גיטין טו).

ומכאן יש ללמוד על כל מיני ריב ומדון שיש בין שכנים, בין חברים, כאשר יש צורך לשפץ את הבית ויש מחלוקת על השטח או על הרעש. וכן כאשר מקימים עוד שיעור תורה, עוד בית כנסת, עוד מנין מוקדם ומאוחר - שהעיקר לא לחלל שם שמים, ולהיזהר שלא לדבר לשון הרע ורכילות ושנאת חנם, ועבירות בלי סוף חס ושלום. ולהיפך לוותר על הוויכוחים, לוותר על תביעות עם עורך דין ולבוא יחד לפני החכם, כמו שעשה יעקב אבינו וניצח את כולם. "והחכמה תחיה בעליה" כלומר, בעל הבית, בעל העסק, בעל התפקיד המכובד, כולם חיים וקיימים כאשר פועלים על פי חכמת התורה בלבד!

כיצד עושים שלום בית? הנה יעקב אבינו לא ידע על אשתו רחל שגנבה את התרפים וקילל, ומאותה קללה כתוב בפרשה שמתה רחל, כלומר הפסוק מדגיש שיעקב לא ידע! ללמד אותנו שהיה אסור לרחל להסתיר מיעקב מעשה זה, בעל ואשה זה גוף אחד וכל אחד ואחד מהם נקרא פלגא דגופא (והכי הקדוש, קדושים פ"ג, ט). בעל צריך להראות חיבה ואהבה לאשתו יותר מלהורים שלו, "כבוד" ההורים, "אהבה" לאשתך, כמו אהבת השם יתברך כי זה השם יתברך ואין עוד מלבדו, כך אהבה לאשתו כי הוא קדוש ואין לו עוד אהבה כזאת רק לאשתו. וכן על האשה לכבד את בעלה יותר מהוריה, כי בזמן הנישואין רשות בעלה עליה ופטורה מכיבוד הורים (פסוקין טו). ובדאי היתה סיבה לרחל אמנו שעדיין לא

החכמה תחיה בעליה

בפרשת השבוע פרשת וישלח, לומדים הנהגות יקרות מאוד לחיי היום יום. נתמקד בחלק מהם, כיצד להתנהג בשעת סכנה עם אנשים קשים? כיצד לומדים להרבות שלום בית בין בעל ואשתו? כיצד יש להיזהר בכיבוד הורים כמו כבוד שמים ממש?

"החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז, יב), כלומר: אדם חכם יודע להסתדר הרבה יותר מאדם עשיר, כי אדם עשיר לפעמים רוצח כדי לקחת את העושר, והחכם חי וקיים (מלכות ז' טז).

יעקב אבינו עליו השלום חוזר לארץ הקודש לאחר שעברו למעלה משלושים שנה שלא ראה את עשיו! ועדיין עשיו כועס עליו, ומגיע עם ארבע מאות איש להילחם עם יעקב, ממש כמו צבא במלחמה. ומה יעקב אבינו עושה?

יעקב אבינו מתכוון בחכמה גדולה לשלושה דברים א. תפילה - להרגיש באופן מעשי שהכל מהשם יתברך, והתפילה עוזרת לפתור בעיות. יעקב אבינו מאמין באמונה שלימה שהכח והנשק והכעס לא קובע, אלא רק השם יתברך! ויש כאן כבוד שמים גדול, להרגיש שהכל בידי השם יתברך. ב. דורון - כלומר לתת מתנות, לפייס, לשחד, להרגיע ולהחניף לרשעים בעולם הזה, ועשיו הרשע עם כל גדלותו החומרית מתלהב ונרגע מהמתנות וכן מהכבוד שעושה לו יעקב, גם כאשר הכעס שמור בתוכו עשרות שנים! וזה עוזר ליעקב להינצל, וזה חכמה גדולה לנצח את עשיו בלי מלחמה. ג. מלחמה - וצריך לדעת, גם ההכנה של יעקב למלחמה, אין הכוונה כפשוטו להלחם ולהרוג, יעקב לא מרים ידיים ולא הורג, אלא הכוונה לברוח מעשיו כמו במלחמה! ורואים כאן אחריות גדולה של יעקב אבינו שהיה חכם! ויעקב אבינו מלמד אותנו, שלברוח במלחמה זה נקרא לנצח! להישאר בחיים ולא לפגוע באחרים, הרי זה מעלה גדולה ועצומה!

חז"ל אומרים (פנהלוקין ע"ב) "הבא להרגך השכם להרגו" והכוונה היא: כשאי אפשר לברוח ואי אפשר להינצל, וגם אי אפשר להזיק לו וכיוצא בזה, אלא רק להרגו, אז מותר לעשות כן, כי חייך קודמים! אבל לכתחילה עדיף לברוח ולהציל ולהינצל, ולא להזיק

שלום וברכה מורי ורבותי!

הפעם נדבר על אחד מהדברים הבווערים ביותר, אם לא הבווער ביותר לנו כהורים לילדים, ובפרט לילדים בלתי שגרתיים בעליל.

וכלפי מה הדברים אמורים? לא פעם משוחח איתי אבא דומע או מתקשרת אבא בוכיה, ומספרים על אחד מילדיהם שממש, אבל ממש, אינו ילד שבשגרה. הוא מתעצבן מהר מאד, עומד על דרישותיו עד האחרונה שבהן, אינו מוותר, וכשמחליט משהו, כל העולם כולו, ללא יוצא מן הכלל, אמור להתאים את עצמו לאותה החלטת.

זה מתבטא במגוון אפשרויות - או בממתק שהוא החליט שברצונו לאכול בדיוק בשעה קשה זו, ואז לא משנה מה או מי, יתהפך העולם והממתק יגיע עד לחיקו. עבור דרך מריבה על משחק בין חברים או בין אחים ואחיות, שלא משנה מי תפס ראשון ומה החליטה אבא, הוא זה שישחק בו, ורק במידה וישתעמם יביא לאחיו היקרים לאחר המתנה מורטת לשחק במשחק הנכסף, ועד פעולה נועזת עד מסוכנת שברצונו לבצע, ולא משנה מי המבוגר שיסביר שיש בה חשש סכנה עד סכנה ממשית, ישתנו סדרי בראשית והוא יטפס, יקפוץ, יהנה מאותה חוויה מרוממת ומסוכנת.

אולם, גולת הכותרת הכואבת של ילדים 'בלתי שגרתיים' אלו, היא העקשנות, ואף החוצפה במידת מה, מול הוריהם. כאשר הם מחליטים שברצונם לבצע פעולה כלשהי או להימנע מפעולה מתבקשת אחרת, יתהפך העולם ויגבילו ההורים אותם ככל יכולתם ואף ישתמשו באיומים מרומזים או מפורשים, והילד יעמוד על שלו.

המאמר נכתב בלשון זכר, אולם הוא משמש לשני המינים כאחד... גם ילדות כאלה ישנן ולא מעט. והוריהן נחרדים אף הרבה יותר מעמיתיהם הורי הילדים, בהבינם שדווקא טבעה של הילדה היה אמור להיות רגוע נינוח ומקבל יותר, וכאשר מגלה הזאטוטה סימני עקשנות עד מרדנות שכאלה, הרי שמדובר ביצירה לא שגרתית עד הפוכה מדרכו של עולם ממש.

להורים כאלה אני נוהג לומר את המשפט המרגיע הבא: "הבן שלכם יהיה אחד מהשלושה: או תלמיד חכם מגדולי הדור בעם ישראל, או מחזיק תורה גדול שיתמוך בהונו העצום או בכישרונו הגדול בעולמה של תורה, או, חלילה, ראש כנופיית הצווארון הלבן שבדור".

לאמר, ילד שאינו שגרת, ילד שלא מוכן לוותר על מאווייו ורצונותיו, ילד שרוצה לקבל הכל כאן ועכשיו, אמנם צריך להתחנך בכדי לעלות על דרך המלך ולמצות את הפוטנציאל הטוב הטמון בו. אולם אל לנו להזניח או להתעלם מאותו כח רצון נדיר, ומאותה נחישות עיקשת ומאותן תעצומות נפש, אשר באמת אינם מתאימים לבני גילו, ודווקא הם אלה המגלים לנו כי לפנינו ניצב אחד מגדולי האומה בדור הבא לטוב או למוטב.

נחיד את הדברים יותר.

הורים שבחוסר הבנה ובחוסר ניסיון "יעקרו" לילדם את אותן תכונות מיוחדות, לא ייחשבו ככאלה שניצחו בקרב החינוך אלא להיפך - הם יואשמו בכך שלקחו ילד עם פוטנציאל להיות אדם גדול ומיוחד והפכו אותו למשהו שגרתי ואפור.

ככל תחום - הן בתחום התורני, הן בתחום העסקי והחברתי והן בתחום "הבעיית" - תמיד יהיו את אלה שימתינו להוראות ויפעלו על פיהן, ואת בעלי כושר המנהיגות שיחלקו את אותן הוראות. ההבדל שביניהם נעוץ, בין היתר, בתפקיד אותו הועיד להם הקדוש ברוך הוא מראשית דרכם. את אותם שזכו להיות בעלי כישרון של הנהגה וניהול, חנן ה' יתברך בנחישות יתרו, בעקשנות יתרו ובאמונה מנצחת בכך שכל אשר יעלה על דעתם הוא זה שיקרה בפועל.

הם לא נועדו להיות אלו שילמדו את ספרי וסיפורי ההיסטוריה של הדורות הקודמים, אלא אלו שיעצבו במעשיהם את ההיסטוריה עליה ילמדו ויספרו בדורות הבאים" (ר"ט).

הורים ש"זכו" [ממש כך] בילד שכזה או בילדה שכזו, עליהם להבין שהקדוש ברוך הוא סמך על כושר שיפוטם ודרך חינוכם, כאשר הפקיד בידם נשמה גדולה לב ענק ומח עצום שכאלה, אשר אמורים להיות מובילי דור העתיד. בטעות של רגע ניתן יהיה להמיר את גדול הדור הבא בפרחה של הדור הבא, מה שיגרום לכבייה לדורות, לא רק להם כהורים, אלא לכל עם ישראל בארץ ואולי גם בעולם כולו.

איך אם כן אמורה להיות דרך החינוך לזאטוטים בעלי מנוע אדיר שכאלה?

דרך אגב, בענין המנוע, לפני שנים, כאשר ביקר מר חמי הי"ו עם שלישיית ילדיו הקטנטנים בביתו של מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א, קיפצו השלישייה והשתובבו כדרכם של ילדים. חמי שחש שלא בנוח מגדול הדור וביקש להתנצל, שמע ממנו את המשפט הבא: "מה אתה רוצה מהילדים האלה? הם ילדים עם מנוע של משאית שנמצא בגוף כל כך קטן. תן להם שישתובבו, עדיין לגדולות".

ולעניינינו, הגמרא הקדושה מלמדת אותנו את דרך החינוך לילדים בכלל, וילדים שאינם שגרתיים בפרט, וכדלהלן:

"יצר, תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" (סוטה מו ע"ב), לאמר, עם כל הכבוד לכוחו יעילותו ונוכחותו הקריטית של 'כח הדוחה', דהיינו הכח המחנך לגבולות בסגנון: "סַר בְּנֵךְ וַיִּיחָדְךָ" (משלי כט, יז) ו"חֹשֶׁךְ שֶׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְנוֹ" (ספרי יג, כד), עדיין הכח הגדול והמרכזי של החינוך אמור להיות הכח המקרב, כח החום והאהבה "חַנּוּךְ לְצַעַר עַל פִּי דְרָכּוֹ גַם כִּי יִזְקֶינָה לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה" (ספרי כג, ו).

במקרה בו זכית לילד עם כחות ותעצומות נפש נדירים, אל תהרוס לו אותם, במיוחד לא מתוך כוונה לתקן, שמור על הכוחות הללו ונתב אותם לכיוונים חיוביים.

ובטרם נביא דוגמאות לכך, אסביר ברשותכם מה גרם לי לדבר על כך דווקא בפרשה נאוה ומחכימה זו.

בפרשתנו, יעקב אבינו מתכוון למלחמה אל מול אחיו עשיו בשלוש דרכים: דורון, תפילה ומלחמה. כל אחת מהדרכים לכאורה סותרת את חברותיה. מי שמביא מתנה, לא מנהל מלחמה. ומי שסומך על התפלה, לא בונה את עתידו על דרך אחרת. ובאותה מידה, מי שמנהל מלחמה, לא סוטה מהמטרה לכיוונים אחרים העלולים אך להפריע למטרתו הסופית. אולם, יעקב אבינו מלמדנו שאין סתירה בין הדברים. אדם שלא מנהל את אורח חייו על פי רגשות ועל פי לחצים וכאבי בטן, אלא על פי דעת תורה ובהוראות המוח, יודע לנהל בו זמנית שלוש חזיתות ולהצליח בכלן.

ונעבור לדוגמאות:

בשעת מלחמה, דהיינו בשעה בה הילד הופך עולמות בכדי להשיג את רצונו, אינו משמשים כמחנכים, משום שאין את מי לחנך בשעה שכזו. בשעה זו אנו רק ממזערים נזקים, שומרים על הילד לבל יטיל את חיתתו על האחרים, כובלים אותו בחיבוק אוהב, ומנסים ככל יכולתנו לצמצם את זמן המלחמה למינימום האפשרי.

את החינוך מעניקים בשעות של רגיעה, בשעות בהן אין צורך להדגיש את הגבולות אותם אנו מציינים בשעת המלחמה, אלא להיפך את החום והאהבה והמחמאות אותם אנו מעניקים לילדנו המוצלח והמדהים שמצליח פעם אחר פעם "להפתיע" אותנו עם אצילות רוחו ועדיניות נפשו.

ביום בו יוותר ילדינו הקט לאחיו הפצפון "בלי כוונה ממש", יקבל אשד מחמאות שיהפכו עולמות. אולם יותר מכך - ביום בו יגונן על אחיו בחירוף נפש, או ביום בו ילחם למען מטרה נעלית, כגון להשתתף בתפילה ארוכה או בלימוד רצוף, ששם בעצם הוא משתמש בתכונות נפשו המיוחדות לטובה, יום זה יהיה יום חג. ביום זה ישמעו כל בני המשפחה, כולל השכנים והסבתות מארבעת הצדדים, עד כמה נכבד ונינם הבוגר, האחראי, האמיץ, הנחוש והבלתי מתפשר עמד על רצונו לעשות טוב ולא הרפה עד לאחר סיום המסע בהצלחה.

בדרך זו, לא רק שלא ידוכאו תכונות הנפש הנדירות הללו, אלא להיפך, הן יהפכו לנכסי צאן ברזל בלבו של היניק, הוא יבין שעם אותן כחות ניתן לחולל את הדברים הטובים והמפתיעים ביותר בעולם, והוא יעשה הכל בכדי שספר ההיסטוריה הבא יכלול ספורי גבורה על בעל תעצומות נפש שהשכיל לנווט את כחותיו למען עמו ומולדתו בחירוף נפש ובתבונה נדירה.

הורים יקרים! הילדים האמיצים, העצמאיים, העקשנים, רוב רובם של המוגדרים כ'היפר אקטיביים' בלע"ז, הם הילדים המיוחדים ביותר, והם המנהיגים הטובים ביותר שצומחים כאן לנגד עינינו. ניקח עליהם אחריות, נשפר את יכולותיהם ונעזרן את מידותיהם. אולם במקביל, בל נשכח ובל נזניח את היכולות והכוחות הגדולים כל כך הטמונים בהם, גם אותם יש לטפח וגם בהם יש להשתמש בצורה מבוקרת ונכונה.

בברכת הצלחה רבה להורי מנהיגי דור העתיד ובעצם לכולנו, למעננו, למען בנינו, למען דור העתיד ולמען כל עם ישראל.

וברוכים תהיו!

שאלה יפה

שו"ת ממורנו הרב שליט"א

ניתן לשלוח שאלות בדרכים הבאות:

www.aterett.co.il   info@aterett.co.il   03-501125

זריזין מקדימין או כיבוד הורים

שאלה: זוג שזכו ב"ה לכן זכר של קיימא, והבעל מעדיף שהברית תיערך בשעות הבוקר, משום זריזין מקדימין למצוות, ואילו האשה מבקשת לעשות את הברית מילה אחר הצהריים, כדי לכבד את האורחים, וזו גם בקשת ההורים, משום שבבוקר כולם נמצאים בעבודה וקשה להם להגיע, מה עושים?

תשובה: אמנם נכון שיש מצוה לעשות את הברית מילה בשעות הבוקר, משום זריזין מקדימין למצוות (ויב"א ח"ב י"ד סי' י"ח), אולם כאשר הדבר גורם למחלוקת וחוסר בשלום בית, ועל אחת כמה וכמה שעובר בזה על כיבוד הורים, שהיא מצוה מן התורה, כאשר הם מבקשים להשלים את השמחה, ולעשות את הברית אחר הצהריים, שאסור לעשות מחלוקת בענין זה, ובפרט שהאשה היא אחרי לידה, וצריכה קצת הרבה כח וחיוזוק לגוף ולנפש, אז בודאי שמצוה לעשות כך. וזה בבחינת "כל אשר תאמר אליך שרה, שמע בקולה".

ומצינו כן גם בהלכות אבלות, כאשר הגיע הזמן ומתו אבא ואמא, שאין למהר ולקברם בלילה, אלא יש לקברם ביום בכבוד גדול, ובקהל קדוש המתאספים ושומעים את אמירת ההספד והשבחים הנאמרים עליהם. והכיבוד הורים שחייבים הבנים לעשות להוריהם, עדיף מהזריזות לקברם מהר (עי' חז"ק אבטת ח"א דף טז, וכן בנדון דידן).

וכידוע, רבנו הפלא יועץ היה ממליץ מאד לעשות ברית מילה בבית, משום שאליהו הנביא מגיע לברית, וממילא הבית מקבל ברכה. ולמעשה, מי שיכול לעשות כן, הרי זה מצוין, אבל כאשר יש אורחים ומשפחה גדולה, יש לעשות את הברית באולם אירועים או באולם בית הכנסת, והזכות שעושים שלום ומקשיבים להורים, שווה מליונים. וגם זה מביא את אליהו הנביא זכור לטוב.

שימוש בקרם ידיים ושפתון בשבת

שאלה: מי שיש לו יובש בידיים האם מותר למרוח קרם ידיים בשבת? ומה הדין בשפתיים יבשות? **תשובה:** עדיף להשתמש בשמן זית או משחה נוזלית, ואם יש צורך מותר גם במשחה סמיכה כאשר עושה מעין עיסוי, עד שהמשחה נעלמת לגמרי (חזון עובדיה ג' דף ע"ז).

לקום בפני רב שאינו רבו המובהק

שאלה: אדם שהתארח בבית כנסת מסוים, ולפתע נכנס רב בית הכנסת, האם צריך לקום לכבודו, או שמא צריך לקום רק לכבוד רבו המובהק? **תשובה:** צריך לקום לכבודו 'מלוא קומתו' ולחזק את תפקידו, וזאת בכדי שיעשו כך כולם, ויקשיבו תמיד לדבריו. ומרן רבינו הגדול זיע"א האריך בזה ביביע אומר (ח"א וז"ל סי' י"ח ס"ק י"א), והוסיף שם שאפילו רב לתלמידו, שהוא תלמיד גמור, אם הוא תלמיד חכם, צריך בזה הזמן לכבדו לפני ההמון, וכל שכן אנו הקטנים שצריכים לזיזוה בזה.

תשובה: ללמוד שלחן ערוך עם משנה ברורה וביאור הלכה, וזה מצוין. וגם פירוש איש מצליח, ולהוסיף על זה ילקוט יוסף והלכה ברורה, וכן הליכות עולם וחזון עובדיה, וזה מצוין שבמצוין.

ואחר כך תעלה כיתה, ותלמד טור עם פירוש מרן הבית יוסף. ואחר כך תעלה עוד כיתה, ותלמד דפי גמרא ופרקי משנה, ואשריך.

אין לפגוע במבקשי צדקה

שאלה: כאשר ישנם אנשים שבאים כל יום לבית הכנסת לבקש צדקה, והציבור בלחץ, מה עושים?

תשובה: אסור לזלול באותם אנשים, ויש לכבדם ולתת להם רשות לבקש צדקה. ומצוה לתרום להם כפי הצורך וכפי האפשרות. ומי שקשה לו שיתן מטבע קטן כפי כחו, ומי שקשה לו עוד יותר, שלא יתן כלום, ובשמים רוצים שיאמר: "אין לי!", או שירמזו בידי שאלו אפשרות, וזה מצוין. והעיקר שלא לזלול ולא לפגוע בהם, חס ושלום. והמתאמץ לתת כפי כחו, מקיים את הפסוק (שם מ"א, ט): "אשרי משכיל אל דל, ביום רעה ימלטוהו ה'", ואת הפסוק (שם ק"ט, ט"ז): "כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו", ואת הפסוק (שם ע"ג, ט"ז): "אל ישוב דך נכלם, עני ואביון יהללו שמך". והובא בשלחן ערוך בהלכות צדקה (ור"ד סי' כ"ט ס"ד), ע"ש.

וידוע מהרשב"א בחידושו (שבועות כ"ה), שכשעני מבקש צדקה, מצוה לתת לו (והובא ביב"א ח"ד י"ד סי' י"ט סק"א).

הפרשת מעשר כספים כשיש חובות גדולים

שאלה: מי שיש לו חובות מחמת ההוצאות השוטפות של קיום הבית, האם חייב עדיין להפריש מעשרות, או שאדרבא אם יתן מעשרות על אף החובות, הם אלו שיעזרו לו לצאת מן החובות?

תשובה: אלו דרגות באמונה. ואם קשה לו לתת מעשרות מחמת החובות, עדיף שלא יפריש מעשר כספים כלל. ובפרט אם חייב לאנשים כסף, ומצער אותם בזה שאינו פורע את החובות, אז יש לפרוע את כל החובות של הציבור, ויקבל על עצמו עכשיו שכאשר ירווח לו, יפריש מעשר כספים, ואפילו חומש לכבוד ה' יתברך.

ואם מדובר בחובות לבנקים בלבד, כאן יותר קל להפעיל את האמונה, ולעשות מעשר כספים בשמחה. ומפורש בגמרא (ביעין י"ז), אם רואה אדם שמוזנותו מצומצמין, יעשה מהן צדקה. וכמוכן להרבות בתפלה, בתורה ובמצוות, כמה שיתור.

הפרשת מעשר כספים משוויה של מתנה

שאלה: קבלתי חפץ במתנה, האם אני צריך לעשר משוויו? ומה הדין אם קבלתי סכום כסף כדי לקנות בו בגד או חפץ אחר, האם אני צריך לעשר ממנו?

תשובה: חפצים, כלים, וכיוצא בזה, אין בהם דיני מעשר כספים, אלא רק בכסף. וכן קבלת כסף במיוחד עבור קניית בגדים או ספרים, וכיוצא בזה, אין בו דין מעשר כספים.

מקום עבודה בעייתי

שאלה: שלום כבוד הרב, רציתי לדעת אם אפשר לעבוד בחברה שמספקת שירותים סלולריים, ששם אני אצטרך לתת עזרה לאנשים בנושא של חשבונות, טלוויזיה ואינטרנט?

תשובה: להלכה מותר לעבוד במקום כזה ולדווח להם על חשבונות ותקשורת וכיוצא בזה. העיקר להיזהר שבמשרד שנמצאים בו יהיה כובד ראש. אין תערובת. אין יצר הרע. ואין קלות ראש. ולה' הישועה.

למעשה, עדיף לעבוד במקום דתי ותורני. ואפילו להיות סייעת בגן זה מצוין. וגם ללמוד תפירה, תפירת בגדים, שמלות, בגד עליון וכיוצא בזה. זה עבודה נקייה ומכובדת. ותזכו להצלחה וחיים טובים.

הוציא ספר בגיל צעיר

שאלה: האם ראוי ונכון לבחור צעיר להוציא ספרים לאור העולם?

תשובה: לא כדאי וגם לא צריך, יש מספיק ספרים ב"ה, צריך יותר ללמוד ש"ס ופוסקים, ולהיות בקי בדפי גמרא ופרקי משנה כמה שיותר, ולה' הישועה. וכידוע שיש נזהרים בזה מאד, ולא מוציאים ספרים לפני גיל ארבעים, ויש מתירים. והכל תלוי במחבר, בספר וברבו שלימדו חכמה וממליץ עליו (ועי' באריכות למנון כבוד יע"א ביב"א ח"ד ח"מ סי' א').

כך שלמעשה, אין מה להתלהב מכך, אדרבא צריך להתלהב רק מעמלי תורה ויראה, שלמדו ש"ס בבלי וירושלמי ופוסקים, וראשם ורובם בתורה ויראה, שכולנו חיים בזכותם.

וכידוע מהאדמו"ר מצאנז זיע"א בעל 'שפע חיים' שהיה אומר: 'מי שלא למד את כל הש"ס - גמרא, רש"י ותוספות - שלא יעז לברך אנשים (עי' בספריים), ואוי לנו ביום הדין'.

ברוחניות תדאג לעצמך

שאלה: יש אצלנו בישיבה מגיד שיעור אחד המלמד את החומר שלומדים בעיון, ואני לא יודע אם הרב הזה בכלל מתאים לנו, משום שכמעט כולם (חוץ משניים) משיעורים בשיעור?

תשובה: אתה חייב לפנות למשגיח או לראש הישיבה, ולשטוח בפניו את הכאב שלך, משום שאין אדם לומד אלא במקום שלבו חפץ (עי' י"ט). ופירש רש"י, מסכת שלבו חפץ, ע"ש. ועוד מבואר בגמרא שם, שהלומד מרב אחד אינו רואה סימן ברכה, ע"ש. ולמעשה, ברוחניות תדאג לעצמך בלבד. וחבל על כל יום שעובר ואתה לא הנהגה בלימוד.

אולי מצד בין אדם לחבירו, תשפוך את לבך קודם עם המגיד שיעור שלך, ותבכה לפניו שאתה לא הנהגה בלימוד, וכך גם כל הכתה כמעט, ולה' הישועה.

דרך הלימוד, למי שיש לו שלוש שעות לימוד תורה ביום

שאלה: יש לי בערך שלוש שעות של לימוד תורה ביום, וכעת נפשי חשקה ללמוד הלכה בעיון, רציתי לשאול את כבודו מהי הדרך הטובה ביותר?

סיפורים מגדולי ישראל

שאל אביך ויגדך

יששכר מחזיק את זבולון

בני כפר אחד באו לפני גדול הדור מרן רבי יצחק אלחנן מקובנא, וביקשו ממנו שימליץ בפניהם על מועמד מתאים לכהונת רב בכפרם.

שלחם ר' יצחק אלחנן אל אברך מסויים בהמליצו עליו כמתאים למלא את מבוקשם.

כאשר באו האנשים אל האברך והציעו לו את המשרה, אמר להם שמצידו הוא מוכן, אבל היות והוא סמוך על שלחן חותנו, הוא מוצא את עצמו חייב לבקש ממנו רשות לכך.

כאשר הציע את העניין בפני חותנו, אמר לו הלה: לשם מה אתה זקוק לזה וכי חסר לך כסף? אם כן אוסיף לך על הסכום שהנך מקבל ממני בכל חודש ובלבד שתישאר עמי".

חלפה שנה ובפני רבי יצחק אלחנן התייצבה משלחת מעיירה חשובה אחרת, ושאלה ממנו על מועמד מתאים להיות רב בעיירה שלהם. ר' יצחק אלחנן שלחם אל אותו אברך, והלה השיב להם כדברים שאמר לקודמיהם.

אשתו ששמעה את דבר ההצעה, הפצה שיענה בחיוב, אך הסכימה שישאל את אביה. התשובה לא איחרה לבוא. שוב חזר החותן ושאלו: "לשם מה נחוץ לך הענין, וכי חסר לך כסף? אם כן אוסיף לך על הסכום החודשי שהנך מקבל ממני ובלבד שתישאר כאן".

חלף פרק זמן נוסף ושוב באה אל רבי יצחק אלחנן משלחת בבקשה להצעה של מועמד לרבנות. והפעם היתה זו משלחת נכבדה מעיר גדולה וחשובה.

גם הפעם הפנה ר' יצחק אלחנן את המבקשים אל הכתובת הנ"ל. כבוא משלחת הנכבדים עם כתב רבנות בידם לא יכלה האשה לעמוד מנגד ואמרה שהפעם היא איננה מוותרת, התשובה צריכה להיות חיובית.

בעלה הלך לשאול את אביה והלה חזר על דבריו ושוב הבטיח לו תוספת על התקציב. אך כאן התפרצה האשה ואמרה לאביה: "עד מתי תחזיק ותתמוך בנו? הגיע הזמן שנפרד ולא נהיה יותר תלויים בך". תגובתו של האב היתה קצרה: "מי יודע מי מחזיק את מי?"

כעבור כמה שבועות של הכנות עזבו האברך ואשתו את העיירה, כשהם על עגלה עמוסה בחפציהם, ומגמת פניהם אל העיר הגדולה. כאשר יצאו את עירם והגיעו עד מרחק של תחום שבת, השיג אותם פרש בהול שהביא להם מברק. ובמברק היתה בשורה מרה: "אבי האשה שבק חיים לכל חי".

אז הבינו כולם היטב את משמעות דברי האב: "מי יודע מי מחזיק את מי?" ... (ספר לימוד התורה, זכאי, עמ' 261)

אבל עכשיו הוא תלמיד חכם...

סיפר מרן הרב שך זצ"ל ששמע שפעם נפטר יהודי בעל הבית ממחזיקי התורה בחול המועד והורה מרן הגאון רבי אהרון קוטלר זצ"ל להספידו כפי שהדין מחייב בתלמיד חכם שנפטר בחול המועד. וכששאלוהו הלא היכרנוהו בחייו שלא ידע ללמוד?

השיב רבי אהרון: "אבל עכשיו הוא תלמיד חכם". (משנת יהושע - חילון, שמחת שנות, עמ' ריג)

כאילו היה זקן ורגיל בפלפולא דאורייתא

מחזיקי התורה זוכים לא רק לשכר לימוד התורה של הנתמכים, אלא אף לידיעת התורה עצמה כאילו הגו ושקדו בה בעצמם.

החפץ חיים סיפר בדרשה שנשא בוילנא על החזקת התורה, שכאשר נחלקו גדולי דורו של רבי חיים מוולוז'ין בסוגית "שעטנז" שעלתה אז על הפרק, נראה אליו בחלום איש אחד מתומכי הישיבה, שהיה ידוע לו כיהודי המוני ופשוט.

ר' חיים שאל אותו: "מה סוברים בישיבה של מעלה בענייני?" והלה השיב לו בהרצאת פסק הדין עם כל המקורות כאילו היה זקן ורגיל בפלפולא דאורייתא ופסיקת ההלכה. (מורשת אבות, ח"ד עמ' 119)

סבורני שיהא חלקך שם רב מחלקי

כאשר בא לפני רשכבה"ג מרן הרב שך זצ"ל אחד מגדולי תומכי התורה שבדור, ואמר שעלה בדעתו לחסל עסקיו ולשבת וללמוד.

ענהו מרן הרב שך: "אם רצונך לעשות כן כדי לזכות באושר התורה בעולם הזה, ניחא. אבל אם כוונתך כדי לזכות בידיעת התורה לעולם הבא - דע לך, שמכיון שתומך אתה בהרבה לומדי תורה ובני ישיבות וחלקך רב כל כך בתורתם, סבורני שיהא חלקך שם רב מחלקי!..."

(לולי תורתך עמי קפא, לנכדו הרב אהרן ברגמן שליט"א)

לא ידעתי ששם זה הולך כל כך מהר...

מעשה היה ביהודי שהקדיש חלק גדול מהונו עבור הישיבה, ישיבתו של גאון ישראל רבינו חיים מוולוז'ין זצ"ל, ורבנו הבטיח לו בתמורה שילמד משניות לעילוי נשמתו אחר פטירתו.

כשנפטר, אכן קיים הגאון רבינו חיים את הבטחתו, והחל ללמוד משניות כסדר לזכרו.

יום אחד התקשה בהבנתה של משנה אחת והתייגע רבות בפשט הדברים. לפתע נפלה עליו תרדמה, ובחלומו בא אליו אותו יהודי הסביר לו את פשט המשנה, והסתלק. כאשר התעורר רבינו חיים משינתו הקצרה אמר בהשתוממות: "לא ידעתי ששם זה הולך כל כך מהר!..."

בחייו היה הלה עם הארץ גמור, וכבר יודע לבאר משנה חמורה כמין חומר!

וכך היה מסביר ר' חיים את הפסוק "באר חפרוה שרים" - אלו החכמים ההוגים בתורה שבעל פה ומתחקים אחר שורשיה, "כרוה נדיכי העם" - אלו אותם שאינם עוסקים בתורה בעצמם, שנקנה להם הבאר בנדיבות ליבם כתומכי התורה (מורשת אבות, ח"ד עמ' 119).

עונג בעולם הזה

סיפר מרן הרב שך זצ"ל שפעם הגאון ר' אהרון קוטלר זצ"ל דיבר בפני גבירים מחזיקי תורה על כי שכר החזקת תורה גדול עד מאד כמו שכר לומדי התורה ממש.

ושאלו אחד מן הנוכחים שהיה לומד חצי יום ועובד חצי יום, שמעתה ששומע ששכר המחזיק תורה כשכר הלומד תורה, אולי עדיף שיעבוד כל היום כדי שיוכל יותר להחזיק תורה?

השיב לו הגאון ר' אהרון בתימה: "וכי אינך חפץ בעונג גם בעולם הזה? (ספר 'מספד גדולי' על הרב שך זצ"ל, עמ' תפח).

אריכות ימים

בספר "בשבילי ראדין" (עמ' 93) מסופר על ראש הישיבת ראדין הגאון רבי משה לודינסקי זצ"ל שפעם נסע עם החפץ חיים ל"קייב" לאסוף כסף עבור הישיבה, וכתוצאה מהמאמץ שבאסיפת הכספים, הרגיש ר' משה את עצמו חלש מאד וממש נפל למשכב.

החפץ חיים ראה כיצד נחלש גופו מעמלו למען החזקת התורה, ואמר לו: "ר' משה! אתה תאריך ימים יותר מכולנו!..." ברכה שכמובן נתקיימה...

בתנא דבי אליהו זוטא (סוף פ"ו) "ומנין שהצדקה מארכת ימיו ושנותיו של אדם, שנאמר כי הוא חייך ואורך ימך, ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה".

ופירש ישועות יעקב: "אילו נאמר עץ חיים לעמלים בה לא היתה תקומה, אלא נאמר למחזיקים בה וזה הוא שמהנה תלמיד חכם מנכסיו או מטיל מלאי לכיס של תלמידי חכמים, וגם לזה שמחזיק ידי תלמיד חכם כדי שיוכל לעסוק בתורה כמו יששכר וזבולון.